

सार्वजनिक वक्तव्य

२०७० असार ४ गते

नेपाल: राजदूतद्वारा भेटवाललाई मौन बस्न लगाउने प्रयास नेपाली श्रमिकहरुको अधिकार संरक्षणमा दूतावासहरुको बृहत् असफलताको घोतक

कतारस्थित नेपाली दूतावासले राजदूत मायाकुमारी शर्मालाई आलोचना गरी लेख लेखेका कारण दीपेन्द्र भेटवाललाई निशाना बनाइनुले विदेशमा रहेका नेपाली आप्रवासी श्रमिकको अधिकार संरक्षणकालागि नेपाल सरकारको प्रणालीगत असफलतालाई उदाङ्गो पारेको छ ।

गत साता सञ्चारमाध्यमहरुमा आएको ख्वर अनुसार कतारस्थित नेपाली दूतावासले कतारी अधिकारीहरुलाई मे १ मा एक पत्र पठाएर भेटवाललाई गिरफ्तार गर्न र फिर्ता पठाउन अनुरोध गरेको थियो । सो समयमा देशबाहिर रहेका भेटवाललाई कतारको खोज तथा अनुगमन विभागले गत आइतबार (१६ जुन) मा हाजिर हुन भनेको थियो । उनलाई राहदानी र हवाइ टिकट पनि साथमै त्याउनु भनिएको भएतापनि पछि त्यतिकै छाडियो र फिर्ता पनि पठाइएन । रिपोर्टहरुमा अगाडि भनिएअनुसार काठमाडौँबाट परराष्ट्र मन्त्रालयले हस्तक्षेप गरेपछि दूतावासले सो अनुरोधलाई फिर्ता लिएको थियो ।

एम्नेस्टी इन्टरनेशनलको विश्वास गर्दछ, कि भेटवाललाई लेख लेखेवापत निसाना बनाइनु उनको अभिव्यक्ति स्वतन्त्रताको अधिकार उल्लङ्घन गरेको मात्रै होइन, यसले विदेशमा रहेका आफ्ना नागरिकको संरक्षणमा नेपाल सरकारको प्रणालीगत असफलतालाई समेत प्रदर्शन गरेको छ । श्रमिकहरुलाई दुतावासले पुर्याउनु पर्ने सहयोग प्राप्त नभएको विषयलाई लिएर भेटवालले उठाएको आवाजलाई राजदूतले रोक्ने प्रयास गर्नु एउटा प्रत्युत्पादक कामको प्रमाण हो । यस घटनाले दूतावास र कन्सुलरहरु आप्रवासी श्रमिकको उच्चतम हीतलाई ध्यान दिएर सेवा पुर्याउदैनन् भनी अधिकांश श्रमिकहरुमा सन्देश जानेछ ।

वैदेशिक रोजगार कम्पनी र एजेन्टहरुले श्रमिकहरुलाई कामका प्रमुख शर्तहरुमा भुटा कुरा बताएका कारण नेपाली आप्रवासी श्रमिकहरुको बेचविखन हुँदै आएको अवस्थामा नेपाल सरकारले वैदेशिक रोजगार क्षेत्रलाई शुद्धिकरण गर्नका लागि विदेशस्थित कुटनीतिक नियोगमा बढी भन्दा बढी स्रोतको लगानी गर्नु पर्दछ, जुन सुरक्षित आप्रवासनको पहिलो कदम हो ।

यसै वर्षको मार्चमा अन्तराष्ट्रिय श्रम संगठन (आइएलओ) ले जबर्जस्टी श्रमका लागि हुने नेपाली आप्रवासी श्रमिकहरुको बेचविखनमा नेपाल सरकारका अधिकारीहरु पनि जिम्मेवार रहेको निष्कर्ष निकालेको थियो । त्यसैले, कम्तिमा पनि नेपाली दुतावासका सम्बद्ध कर्मचारीहरुलाई श्रमिकहरुलाई कसरी तत्कल र प्रभावकारी सहयोग प्रदान गर्न सकिन्छ भन्ने विषय लगायत श्रमिकहरुलाई कुन कुन निकायहरुबाट के कस्ता सहायता प्राप्त हुन सक्छन् भन्ने कुरा जानकारी गराउन सक्नेगरी प्रशिक्षित गरिनु पर्दछ ।

सन् २०११ मा सार्वजनिक गरिएको ‘भुटा बाचाहरु’ विषयक एम्नेस्टी इन्टरनेसनलको प्रतिवेदन तथा हाल यस संस्थाबाट भझरहेका अनुसन्धानबाट पनि के देखिएको छ भने आप्रवासी श्रमिक र रोजगारीबाट फर्किएकाहरुले विवाद समाधान वा क्षतिपूर्तिकालागि सरकारी निकायमा जाँदा नियमित रूपमा ठूलाठूला व्यवधानको सामना गर्नु परिहरेको छ । रोजगारीबाट फर्किएकाहरुको उजुरीहरुलाई हेदा थुप्रै गन्तव्य मुलुकमा रहेका नेपाली कन्सुलर कार्यालयमा सहयोगकोलागि जाँदा कसरी ती कार्यालयहरु श्रमिकहरुलाई सहयोग गर्न असफल हुने गर्दछन् भन्ने कुरा पनि छर्लङ्गा हुन आउँछ । नेपाल सरकारले ५ हजार भन्दा बढी श्रमिक रहेका मुलुकहरुमा श्रम सहचारीको संख्या बढ्दि गरेको भएतापनि दुतावासमा ज्यादै नै धेरै आवश्यकता खड्कने स्रोत र सेवाको गुणस्तरीयता अत्यन्तै कम मात्र रहेको छ ।

सन् २०१३ मा श्रम तथा रोजगार मन्त्रालय र परराष्ट्र मन्त्रालयले ‘नेपाली श्रमिकहरुलाई सेवा प्रदान गर्नकालागि आफ्ना विदेशस्थित कुटनीतिक नियोगको पुनर्सरचना र क्षमता सबलीकरण गर्न कार्यरत रहेको’ भनी भनी एम्नेस्टी इन्टरनेसनल समक्ष दावी गरेका थिए । तथापि राजदुत शर्माको हालैको कार्य त्यो दावीको विपरीत छ ।

आउँदो मंसिर ४ गतेका लागि निर्वाचनको मिति समेत तोकिएको अवस्थामा नेपालका राजनीतिक पार्टीहरुले आप्रवासी श्रमिकहरुलाई केबल रेमिटेन्सबाट आम्दानी बढाउने माध्यमका रूपमा मात्रै होइन कि उनीहरुको संरक्षणकालागि पनि गम्भीर रूपमा ध्यान दिएर आफ्ना नीतिहरु घोषणा गर्ने उचित बेला हो । एम्नेस्टी इन्टरनेसनलले सबै राजनीतिक पार्टीहरुलाई सुरक्षित आप्रवासन नीति चुनावी घोषणापत्रमा समेट्न र सुरक्षित आप्रवासनका क्षिप्रतय मुलभुत मुद्दाहरुमा राजनीतिक सहमति कायम गर्न पनि आह्वान गरिरहेको छ । नेपाली कुटनीतिक नियोगहरुका लागि एम्नेस्टी इन्टरनेसनलले अघि सारेका सिफारिसहरु निम्न रहेका छन्:

- वैदेशिक रोजगार ऐनमा व्यवस्था गरिए बमोजिम ५,००० जना भन्दा बढी नेपाली श्रमिकहरु कार्यरत देशमा रहेका नेपाली दुतावासमा श्रम सहचारीको नियुक्त गर्ने ।
- श्रम सहचारीहरु दक्षताको आधारमा नियुक्त हुने सुनिश्चित गर्ने, नीजलाई खासगरी श्रम शोषणका लागि गरिने मानव बेचविखन लगायतका मानवअधिकार र श्रम अधिकारका बारेमा बुझ्न सक्ने र आवश्यक कार्यगर्न सक्ने गरी प्रशिक्षित गर्ने ।
- आप्रवासी श्रमिकहरुको शोषणमा संलग्न कम्पनी विरुद्ध कार्य गर्न नेपाली दुतावास/कन्सुलेटलाई पर्याप्त स्रोत उपलब्ध गराउने ।